

**8D02303 - Лингвистика» мамандығы бойынша филология докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған
 Әбсәттар Әділ Маратұлының «Эмотивті-бағалауыштық лексиканың антропоэзектік сипаты: қазақстандық және шетелдік
 БАҚ мәтіндері негізінде» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми**

РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ШҚІРІ

Р/н №	Өлшемшарттар	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	<p>Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)</p> <p>1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:</p>	<p>Эмотивті-бағалауыштық лексиканың антропоэзектік сипаты: қазақстандық және шетелдік БАҚ мәтіндері негізінде» деген тақырыпқа жазылған диссертация Қазақстан Республикасының 2020-2025 жылдарға арналған тіл саясатын іске асыру бойынша мемлекеттік бағдарламасына сәйкес келеді. Оның ішінде: 2.1, 2.2 тармақтарындағы міндеттерге, білім беру саласындағы қазақ тілінің функцияларын кеңейту және оны қолдану мәдениетін арттыру, мемлекеттік және мемлекеттік емес сектор ұйымдарында қазақ тілін менгеру деңгейін арттыру қызметіне үлес қосады; 2.3, 2.4 тармақтарындағы ақпараттандыру және коммуникация саласындағы қазақ тілінің қолданылуын жетілдіру, мәдениет, халыққа қызмет көрсету, БАҚ және бизнес саласындағы мемлекеттік тілдің қолданылуын реттеу, әлеуметтік беделін арттыру міндеттеріне сәйкес келеді.</p> <p>Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалмаған.</p>
	<p>1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету);</p> <p>2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету);</p>	

	<p>3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.</p>	<p>Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағыттарына сәйкес пунктi бойынша жұмыс ұсынылмады.</p>
<p>Ғылым үшін маныздылығы</p>	<p>Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маныздылығы ашылған/ашылмаған.</p>	<p>Эмотивті-бағалауыштық лексиканың антропоцентрик сипаты: қазақстандық және шетелдік БАҚ мәтіндері негізінде» тақырыбына жазылған зерттеу ғылымға елеулі үлесін қосады, маныздылығы ашылған. Атап айтқанда, бұқаралық ақпарат құралдарындағы (әрі қарай – БАҚ) мәтіндер когнитивтік, коммуникативтік жатынан қарастырылып, оның тіліндегі эмотивті-бағалауыштық лексиканың прагматикасы анықталған. Сәйкесінше, БАҚ тіліндегі эмотивтік-бағалауыштық лексиканың стилдік ерекшелігіне сай ақпарат жеткізу, ықпал ету, сендіру қызметі талданып, олардың коннотациялық табиғаты, экспрессия тудырудағы рөлі көрсетілген. Осы тұрғыдан, ғылыми жұмыс медиа-мәтіндердің прагматикасын дұрыс анықтау мен түсіну, БАҚ беттеріндегі ғаламның аксиологиялық бейнесін тану, сондай-ақ, мәтін авторы-тілдік тулғанын стратегиясы мен тактикаларын айқындау барысында қол жеткізген нәтижелер коммуникативтік лингвистика, аксиология, дискурсолотия, прагматингвистика салалары және медиа тіліне қатысты теориялық тұжырымдарды толықтырады.</p>
<p>Өзі жазу принципі</p>	<p>Өзі жазу деңгейі:</p> <p>1) жоғары;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) төмен;</p> <p>4) өзі жазбаған.</p>	<p>Диссертациялық жұмыста академиялық жазылым талаптары сақталған. Диссертанттың тақырып мазмұнын ашатын теорияларға талдау жасау барысында және тұжырымдарды практикалық тұрғыдан негіздеуде ой желісінің логикалық сабақтастығын сақтауы, стилистикалық, грамматикалық, орфографиялық жақтан сауатты жазуы, семантикалық екі ұшты ой тудыратын құрылымдарды қолданбауы – зерттеу жұмысының жазылу деңгейін жоғары деп санауға негіз бола алады.</p>

Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негізімесеі:</p> <p>1) негізделген;</p> <p>2) ішінара негізделген;</p> <p>3) негізделмеген.</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың өзектілігі негізімелен. Эмотивті-бағалаушылық лексика – адамның эмоциясын көрсететін басты тілдік бірліктердің бірі. Дегенмен, олар бұл атаптан басты қызметпен шектеліп қалмай, адамның көзқарас-ұстанымын көрсетуге, жағдаятқа әлеуметтік баға беруде, оқырманға/тыңдаушыға әсер етуге де қатысады. Сонымен қатар, адамның әлеуметтенуі де эмоция арқылы көрініс табады. Эмотивті-бағалаушылық лексиканың бұл қызметтерін жинақтап, «олар ұлттың мәдени дамуы мен менталитетін, дүниетанымы мен ұжымдық психологиясын білдіре алады» деп түйіндеуге болады. БАҚ беттеріндегі бағалаушылық лексика мен эмоциялы-экспрессивті сөздердің арнайы зерттеуге нысан ретінде алынғуы, біріншіден, олардың адресатқа әсер етіп, қоғамдық сана мен қоғамдық пікірді қалыптастырушылық қызметімен байланысты болса, екіншіден, бұл тілдік бірліктердің мәдениетаралық коммуникацияны сауатты құру және толеранттылықты орнатудағы маңыздылығына қатысты. Бұл атаптандар БАҚ тіліндегі эмотивті-бағалаушылық лексиканың антропоөзектік сипатын салғастырмалы аспектіден (қазақ, ағылшын, орыс тіліндегі БАҚ мәтіндері) зерттеудің өзекті екендігіне негіздеме бола алады.</p>
<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:</p> <p>1) айқындайды;</p> <p>2) ішінара айқындайды;</p> <p>3) айқындамайды.</p>	<p>Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды. «Эмотивті-бағалаушылық лексиканың антропоөзектік сипаты: қазақстандық және шетелдік БАҚ мәтіндері негізінде» деген зерттеу жұмысының тақырыбы мазмұндық жағынан үш тарауға жинақталып, олар үштей тараушаларға сараланған. Алғашқы тарауда эмотивті-бағалаушылық лексиканы антропоөзектік парадигмада зерттеудің ұстанымдары анықталып, аталған тілдік бірліктерді зерттеудің когнитивтік-прагматикалық аспектісі негізіделген; екінші тарауда БАҚ-тағы эмотивті-бағалаушылық лексиканың қолданысы мақала авторының-тілдік тұлғаның стратегиялары мен тактикаларын отандық және шетелдік</p>	

		<p>материалдарды талдау негізінде айқындалған; үшінші тарауда «тілдік тұлға, эмоция және бағалау» үштігі БАҚ-тағы түрлі жанрлар бойынша қарастырылған. Осылайша БАҚ-тағы эмоция-бағалаушытық лексика когнитивті-прагматикалық, коммуникативті-прагматикалық, функционалды-семантикалық жағынан кешенді түрде зерттелген.</p>
	<p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:</p>	<p>Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді. Зерттеудің мақсаты - қазақстандық және шетелдік БАҚ тіліндегі эмоция-бағалаушытық лексиканың когнитивтік-прагматикалық сипатын айқындау. Осы мақсатқа қол жеткізу үшін бес міндет алға қойылған, олар: эмоцияның тілдегі көрінісі ретінде эмоциялық категориясын сипаттау; БАҚ тіліндегі эмоция-бағалаушытық лексиканың ерекшелігін көрсету; эмоция-бағалаушытық лексиканың тілдік тұлғаның интенциясын жеткізудегі рөлін анықтау; БАҚ-тағы эмоция-бағалаушытық лексиканың ықпалын көрсету; қазақстандық және шетелдік БАҚ мәтіндеріндегі эмоция-бағалаушытық лексиканың ерекшеліктерін салыстырмалы аспектіден айқындау.</p>
	<p>1) сәйкес келеді;</p>	
	<p>2) ішінара сәйкес келеді;</p>	
	<p>3) сәйкес келмейді.</p>	
	<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан:</p>	<p>Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері арасында логикалық жағынан байланыс бар. Бірінші тарау ішкі төрт бөлімге сараланған: эмоция-бағалаушытық лексика ғаламды бейнелеудің құралы ретінде сипатталып, оның бойындағы коннотациялық мағына келесі кезекте талданады. Бұл ой БАҚ-тағы ғаламның аксиологиялық бейнесінің берілуімен сабақтастырылса, соңғы бөлімде зерттеу нысаны ретінде алынған эмоция-бағалаушытық лексика когнитивтік-прагматикалық тұрғыдан қарастырылған.</p>
	<p>1) толық байланысқан;</p>	
	<p>2) ішінара байланысқан;</p>	
	<p>3) байланыс жоқ.</p>	
		<p>Екінші тарау БАҚ-тағы эмоция-бағалаушытық лексиканың қолданысын айқындау мақсатын көзделгендіктен, осы тақырыпты ашатын мынадай құрамдас бөліктерге бөлінген: эмоция мен бағалауды жеткізудегі тілдік тұлғаның стартегиясы мен</p>

		<p>тактикалары, эмоция-бағалаушытық лексиканың шетелдік БАҚ тіліндегі қызметі мен отандық БАҚ-тағы көріністері, сондай-ақ осы тілдік бірліктердің мақаланың тақырыптарындағы қолданысына арналған. Үшінші тарауда БАҚ-тағы эмоциялық тұрғыдан бағалаушы лексиканың түрлі жанрдағы қызметі, тілдік тұлғанын эмоцияны жеткізу жолдары, «өзім-өзге» оппозициясы, БАҚ-тағы эмоция-бағалаушытық мәнді көріктеу құралдары қарастырылған. Әр тарау өзара логикалық байланысқа құрылып, бірін-бірі толықтырып отырды.</p>
<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидағтар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:</p>	<p>Жұмыс авторы Әбсәттар Әділ Марағұлды тақырыпқа қатысты бірнеше ғылыми-теориялық тұжырымдарды талдай отырып, оларды салыстырып, сыни талдаулар негізінде өзіндік ой қорыту жасаған. Мәселен, зерттеу тақырыбының негізгі тірек сөздері мен ұғымдары болып табылатын «эмоциялық», «экспрессивтілік», «эмотив», «эмотивті-бағалаушытық лексика» терминдеріне қатысты пікірлерге талдау жасап, диссертацияда қай түсінікте қолданылатындығы және неге оны таңдауына қатысты пікірін ашық білдіруі (12-21 бб.), сөз мағынасының компоненттері денотация мен коннотацияға қатысты ұғым-түсініктердің қолданысы (22-27 бб.), эмоциялы бағалаудың тілдік көріністері және оның сипатының әртүрлі болуын анықтауы (28-29 бб.) сыни талдауларға негізделген.</p>	
<p>1) сыни талдау бар;</p>	<p>Коннотацияны сипаттауға қатысты қалыптасқан екі бағыттың өкілдері Ю.Д.Апресян, В.К.Харченко, В.Т.Матвеев, И.А.Стернин және тағы басқалардың теорияларын (23-24 бб.) талдай келе, коннотацияны тар және кең шеңберде сипаттауға қатысты өзіндік тұжырымын жасаған (23-6.).</p>	
<p>2) талдау ішінара жүргізілген;</p>	<p>Бағалау категориясы мен оның құрылымдық бөліктері, бағалау шарттарына қатысты бірнеше тұжырымдар (Е.М.Галкина-Федорук, В.И.Карасик, С.О.Малевинский) сыни тұрғыдан талданып (32-6.), БАҚ-тағы эмотивті-бағалаушытық лексиканың қандай мақсаттарда жиі</p>	
<p>3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген;</p>		
<p>4) талдау жоқ.</p>		

		<p>қолданылатындығы тілдік материалдармен дәйектелген (34-б.). Мысалы, диссертант «Аксиологиялық коммуникативті жағдаятта міндетті түрде адресат пен нысаннан бөлек хабарламаны қабылдайтын, түсінетін реципиентке де мән беру қажет. Бұл орайда қабылдаушының мақсат-мұраты, аялық білімі, жан дүниесі, құндылықтары да ескерілуі керек. Адресант пен адресаттың ұлттық, лингвомәдени ерекшелігі нақтыланып, дүниетаным, ұстанымдары «өзім-өзіге» оппозициясына қатысты талдануы керек» (35-б.) деген тұжырым жасаған.</p> <p>Құндылықтар жіктемесін жасауға қатысты да өзіне дейінгі зерттеу еңбектері сараланып, талданған. Құндылықтардың жиілік пен түрлілік жағынан ерекшеленетіндігін көрсете отырып, оның өзгермелілік сипатын мәтіннің тақырыбы, автордың аксиологиялық өрісі, идиостилі мен стилистикасы және ауызша коммуникацияның мақсат-міндетіне байланысты деп түйіндерен (41-б.). БАҚ тіліндегі ауызекі сөйлеу элементтерінің болуын мақсатты қолданыс ретінде анықтауда Р.Әмір, О.Бүркіт, Е.А.Земская еңбектеріндегі тұжырымдар басшылыққа алынып, ары қарай дамытылған (дисс. 56-57 бб.).</p> <p>Зерттеу жұмысында қол жеткізілген ғылыми нәтижелер жаңа болып табылады. Мұндай қорытынды жасауға негіз болған факторлар мыналар: 1) қазақстандық және шетелдік БАҚ тіліндегі эмоция-бағалаушылық лексиканың антропоөзектік парадигмада зерттелуі; тілдік бірліктердің функционалды-семантикалық әлеуетінің когнитивті-прагматикалық ұстанымдар бойынша талдануы, ғаламның тілдегі бейнесі және құндылықтар жүйесі, тілдік тұлғаның интенциясымен байланысты анықталуы; 2) ғаламның тілдегі бейнесін жасауға БАҚ тілдеріндегі эмоция-бағалаушылық лексиканың қатысуы және оның ықпал ету қызметінің көрсетілуі; 3) эмоция-бағалаушылық лексиканың қолданысы арқылы</p>
Ғылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);</p> <p>3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).</p>	

		<p>казакстандық және шетелдік БАҚ-тағы тілдік тұлғаның-макала авторының күнделіліктер жүйесін тануларғы ерекшеліктерінің айқындалуы; 4) эмоция-бағалаушылық лексика колданғысының тілдік тұлғаның интенциясы, оны жеткізудегі стратегиясы мен тактикасы тұрғысынан талдауға түсуі. Қорыта айтқанда, фильмді негізделер мен ережелер зерттеу нысанына алынған БАҚ тіліндегі эмоция-бағалаушылық лексика коммуникативтік, прагматикалық, функционалды-семантикалық, когнитивтік жағынан кешенді талдануы және сол тұрғыдан жасалған тұжырымдардың жанашыл сипатымен көрініс табады.</p>
	<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жана ма?</p>	<p>Зерттеу барысында жасалған тұжырымдар немесе қорытындылар саны – бесеу, оларға катысты сараптама.</p>
	<p>1) толығымен жана;</p>	<p>Бірінші қорытынды жана болып табылады, дегенмен ішінара белгілі зерттеу нәтижелері де кездесіп қалады.</p>
	<p>2) ішінара жана (25-75% жана);</p>	<p>Мәселен, «эмотивтік – эмоцияның тілдегі көрінісі, эмоцияны танытудың саналы түрде нақтыланған құралы» деген тұжырымы. Ал жанашылдығы – эмотивтіліктің функционалды-семантикалық өріс теориясы тұрғысынан талданып, семантикалық категория ретінде анықталуы және оның тұрап-межесінің көрсетілуі.</p>
	<p>3) жана емес (жанасы 25%-дан кем).</p>	<p>Екінші қорытынды тұжырымы – жана. Бұл БАҚ тіліндегі эмотивті-бағалаушылық колданғыстардың сөйлеушінің аксиологиялық және эмоциялық күйін танытатын сөйленім бірлігі болып табылатындығы.</p> <p>Үшінші қорытындысы – жана, бұл – эмотивті-бағалаушылық лексиканың тілдік тұлғаның интенциясын жеткізудегі рөлінің анықталуы және оның (автор интенциясы) нақты бір көзқарасты немесе қоғамдық құбылыстарға деген эмоциялық бағаны білдірудегі маңыздылық сипаты.</p> <p>Төртінші қорытындысы – жана. Бұл БАҚ тіліндегі эмотивті-бағалаушылық сөздердің колданғысы арқылы медияның қоғамдық сананы өзгертуге немесе нығайтуға ықпалының анықталуы; сонымен қатар, эмотивті-</p>

	<p>5.3. Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);</p> <p>3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).</p>	<p>Бағалаушытық лексика қотамдағы әлеуметтік және саяси құбылыстарға қатысты қотамдық пікір қалыптастырудың тиімді құралы ретінде қарастырылуы.</p> <p>Бесінші қорытынды – жаңа, ол салыстырмалы нәтиже, БАҚ тіліндегі мотивігі-бағалаушытық лексиканың үлес салмағына қатысты көрсеткіштің анықталуы және мәтіндердегі ақпараттың әмбебаптығы.</p> <p>Иә, жаңа және негізделген деп санауға болады.</p>
<p>Негізгі қорытындылардың негізділігі</p>	<p>Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research (квалитатив ресерч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша дәйрлік бағыттары үшін).</p>	<p>Қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген. Таратып айтқанда, біріншіден, зерттеу мақсаты ретінде алға қойылған мәселе қазақстандық және шетелдік БАҚ тіліндегі мотивігі-бағалаушытық лексиканың когнитивігі-прагматикалық сипатын айқындауға қатысты зерттеудің әдіс-тәсілдерінің таңдап алынуы. Бұл орайда БАҚ мәтіндеріндегі мотивігі-бағалаушытық лексиканың негізгі және қосалқы элементтерін анықтауға мүмкіндік беретін идентификациялау әдісін таңдауы Ш. Балғидің теориясына негізделген; мотивігі-бағалаушытық лексика семантикасын терен талдау үшін таңдалған компоненттік талдау әдісі; контекст пен жағдаятқа байланысты мағынаның ақтуалдануын анықтауда контекстік талдау тәсілдерінің негізділігі; екіншіден, мотивігі-бағалаушытық лексиканың зерттеуге қатысты жүйелі-құрылымдық, функционалды-семантикалық, семантикалық-стилистикалық, семантикалық-прагматикалық бағыт өкілдерінің еңбектерінің талданып, диссертанттың өз мақсатына сай қажетін екішеп алуы (дисс. 15-16 бб.); үшіншіден, мотивтердің эмоцияны білдіріп қана қоймай, өзі де эмоция тудыра отырып, бағалауға қатысуын көрсетуі В.И.Шаховскийдің</p>

Корғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет:	<p>пайымдауы басшылыққа алынған (дисс. 46-б.); төртіншіден, мотивті-бағалаушытық мәнді беруге қатысатын тілдік бірліктердің функционалды-семантикалық өрісінің көрсетілуі (лексемалар, тұрақты тіркестер, репликалар, прецедентті мәтіндер, синтаксистік бірліктер, оның ішінде сұрау мәнді құрылымдардың түрлері және т.б. (диссер. 61-72 бб.) нақты тілдік деректермен негізделген. Сонымен қатар, мотивті-бағалаушытық лексика сөз таптары бойынша топтастырылған (зат есім, сын есім, етістік, үстеу, шылау, модаль сөздер мен грамматикалық формалардың қолданысы) және олардың эмоция мен бағалаушытық мән тұлдырудағы ерешеміктері тілдік материалдармен дәйектелген (дисс. 85-105 бб.); төртіншіден, шетелдік БАҚ беттеріндегі материалдарда терминдердің қолданылуы және олардың бағалаушытық мән иеленуі туралы тұжырымы (дисс. 75 – 6.). Сондай-ақ, ағылшын тілді және орыс тіліндегі БАҚ беттеріндегі мотивті-бағалаушытық мәнді күшейту үшін қолданылатын арнайы сөздердің анықталуы (дисс. 75-78 бб.). Бесіншіден, тақырыптардына көрініс табатын мотивті-бағалаушытық мәнді жеткізуді тілдік бірліктердің анықталуы мен олардың мақсатты қолданысының айқындалуы (дисс. 114-6.). Бұл орайда диссертант Н.Уәли, К.Есенова, Ф.Жақысбаева, Р.Қожабекова еңбектеріндегі теориялық тұжырымдарды басшылыққа алып, өз пайымдауларын «Жас Алаш», «Қазақстан беттерінен алынған тілдік деректермен дәйектеген. Алтыншыдан, БАҚ-тағы журналистердің «өзім-өзге» оппозициясы арқылы мотивті-бағалауды білдірудегі ерекшеліктері және оның тілдік көрсеткіштері анықталып, ауқымды дәлелдемелерге негізделген (дисс. 142-144 бб.).</p>
		<p>Бірінші тұжырымда мотивтіліктің тілдің барлық деңгейінде мотивті тілдік құралдар арқылы көрініс</p>

7.1 Ереже дәлелденді ме?	туып, тілдік тұлғаның эмоциялық қалпын танытатын әрі оны интеллектуалдық тұрғыдан сипаттайтын функционалды-семантикалық категория ретінде анықталуы дәлелденген. Тривиалды емес. Жана. Қолдану деңгейі кен. Мақалада дәлелденген. Екінші тұжырымға сай БАҚ тіліндегі эмоция-бағалаушытық қолданыстардың сөйлемі біріңгі ретінде анықталып, сөйлеушінің аксиологиялық және эмоциялық күйін таныту қызметінің көрсетілу ережесі дәлелденген. Тривиалды емес. Жана. Қолдану деңгейі кен. Мақалада дәлелденген.
1) дәлелденді;	
2) шамамен дәлелденді;	
3) шамамен дәлелденбеді;	
4) дәлелденбеді;	
5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	
7.2 Тривиалды ма?	
1) ия;	
2) жоқ;	
3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес.	
7.3 Жана ма?	
1) ия;	
2) жоқ;	
3) бұл тұжырымда ереженің жанашылдығын тексеру мүмкін емес.	
7.4 Қолдану деңгейі:	
1) тар;	
2) орташа;	
3) кен	
4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	
7.5 Мақалада дәлелденген бе?	
1) ия;	
2) жоқ	
3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	

Дәйектілік қағидағы.	8.1 Әдіснаманы тандау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:	Әдіснаманы тандау – негізделген. Зерттеудің әдіснамалық негіздерін лингвистикалық, когнитивтік, прагматикалық, аксиологиялық аспектілер құрайды. Сәйкесінше, зерттеудің әдіс-тәсілдері сараланған. Лингвистикалық талдаулар үшін лексика-семантикалық, семантика-трагматикалық, контекстік, когнитивтік, коммуникативті-прагматикалық және тағы басқа талдау тәсілдері қолданылған. Осы бағыттағы ғылыми тұжырымдарға қажетті теориялар отандық, шетелдік және орыс ғалымдарының еңбектері бойынша қарастырылған.
Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістерінің пайдалана отырып алынған:	Диссертация жұмысты жазу барысында зерттеу нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістерінің пайдалана отырып алынған.
	1) ия; 2) жоқ.	Теориялық қорытындылар тілдік материалдарға идентификациялау әдісі (III. Балли бойынша); эмоция-бағалауыштық лексикаға жасалған компоненттік талдау әдісі; контексттегі қолданысын талдау үшін контекстік талдау; қазақ, орыс және ағылшын тілдеріндегі ерекшеліктерін салыстыру мақсатында салыстыру әдістері; сонымен қатар, жалпы ғылым тәсілдеріне тиесілі топтастыру, жүйелеу сияқты әдістер жүргізу негізінде жасалған. Зерттеу материалы ретінде 2500-ден астам эмоция-бағалауыштық бірлік талданған: қазақ тілі – 1300-ден астам, шет тілі – 1100-ден астам.
	8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	
	1) ия; 2) жоқ.	Зерттеу жұмысын жазу барысында тақырыпқа қатысты бұрын-соңғы жарияланған ғылыми сенімді еңбектерге, монография, ғылыми мақалалар, конференция материалдарының жарияланымдары талданып, оларға сілтеме берілген.
	8.4 Мамандық мамандар нақты және сенімді ғылыми әдістерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған.	

Практикалық құндылық қағидапты	8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз. 9.1 Диссертацияның теориялық маңызы: 1) бар; 2) жоқ.	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті, жалпы саны - 172 еңбек. Диссертацияның теориялық маңызы бар. Жұмыста кол жеткізілген нәтижелер мәтін лингвистикасы, прагмалингвистика, коммуникативтік лингвистика, когнитивті лингвистика, құрылымдық лингвистика, функционалды стилистика салаларындағы зерттеулер қатарын толықтырып, олардың ары қарай дамуына үлесін қосады.	
	9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия; 2) жоқ.	Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары.	
	9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Практикалық ұсыныстары жаңа болып табылады. Кол жеткізген нәтижелерді филология және журналистика факультеттерінде сөз мәдениеті, прагмалингвистика, қазақ публицистикасының дамуы, медиа тілі, мәтінтану, дискурология курстарын жүргізу барысында материал ретінде пайдалануға болады.	
Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Академиялық жазу сапасы жоғары. Жұмыстың тілі, стилі академиялық жазу талаптарын қанағаттандырды. Жұмыста пайдаланылған сөз орамдары, синтаксистік құрылымдар логикалық сабақтастыққа құрылған. Мазмұнның берілуін қамтамасыз ететін лексикалық бірліктер мен грамматикалық формалардың қолданылуы әдеби тіл нормаларына сәйкес келеді. Орфографиялық және пунктуациялық тұрғыдан сауатты жазылған. Диссертацияның техникалық жағынан ресімдеу сапасы да талапқа сай орындалған.	
Диссертацияға ескертулер		Диссертацияның мазмұны мен құрылымына қатысты ұсынысымыз: 1) тіл тазалығы мен бірізділікті сақтау мақсатында орыс тіліндегі сілтемелердің қазақ тіліне аударылып берілуіне дұрыс болар еді (дисс. 24-б., 73-б.:.);	

		<p>2) диссертация мазмұнында БАҚ-та бастан-аяқ эмоцияға құрылатын мәтіндердің кездесетіндігі және ондағы автордың мақсатының анықталуы (дисс. 44-45 бб.); эмоциялық күйдің экспрессивтік қызметі және оның берілу жолдарының анықталуы, ондай қолданыстардың прагматикасы көрсетілуі (дисс.49 - б.) зерттеудің құнды жақтары болып табылады. Алайда осы ерекшеліктер диссертацияның жаналығы ретінде көрсетілмей қалған.</p>
<p>Докторант макалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация макалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)</p>		<p>Докторанттың диссертация мазмұны бойынша жарияланымдарының жалпы саны – он үш. Олардың ішінде «The potential of emotive language to тақырыбындағы мақаласының Scopus ғылыми деректер базасына кіретін «Humaniities and social sciences communications. – 2022. – vol.9 – P. 222» (Q1, прентиль көрсеткіші 99%) журналына жариялануы зерттеу жұмысының деңгейін аңғарталды. Сондай-ақ, диссертация мазмұны бойынша Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті ұсынатын бағылымдар тізбесінде үш мақала жарық көрген, бірнеше халықаралық конференцияларда баяндама жасалып, негізжесі ғылыми жинақтарға енген. ҚазҰУ Хабаршысында жарияланған «БАҚ дискурсындағы эмоция-бағалаушытық лексика», (№1 (193), 2024 ж); «БАҚ дискурсындағы эмоция-бағалаушытық лексиканың экспрессивті қызметі» атты мақала (Якутск, БАҚ дискурсындағы эмоция-бағалаушытық лексиканың ықпал етуші қызметі» (Patis (France), 2024), «БАҚ дискурсындағы эмоция-бағалаушытық лексиканың қызметі» (Алматы, 2022) және т.б. мақалалары диссертацияның теориялық негізін құрайтын тараулармен сәйкеседі, олардың да ғылыми деңгейі жоғары.</p>
<p>Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)</p>		<p>8D02303 - Лингвистика» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Әбсаттар Әділ Маратұлының «Эмоция-»</p>

		<p>Бағалаушытық лексиканың антропоөзектік сипаты. қазақстандық және шетелдік БАҚ мәтіндері негізінде» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы талапқа сай жазылған еңбек деп санаймыз.</p> <p>Диссертациялық жұмыстың авторы Әбсәттар Әділ Марағұлы Филология докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты деп есептейміз.</p>
--	--	---

Ресми рецензент:

Филология ғылымдарының докторы

SDU University профессоры

29.10.2024 жыл

(Handwritten signature)

Жолшаева Майра Сатыбалдиевна

Қолтанбасын растаймын
 Күні - 29.10.2024
 Қолы *(Signature)*
 АДТ бөлімі